

NOVÁ SPOJENECTVÍ

Přes výrazný pokrok a zvyšování životní úrovně docházelo v Evropě na přelomu 19. a 20. století ke zvyšování napětí mezi jednotlivými zeměmi. Příčinou byly především spory o kolonie.

V předtuše možného válečného konfliktu byly uzavírány koalice. Již v roce 1882 vytvořily Německo, Rakousko-Uhersko a Itálie společenství zvané Trojspolek. Oproti tomu se další tři evropské velmoci – Francie, Velká Británie a Rusko – v roce 1907 spojily v tzv. Trojdohodě.

Diplomatické konflikty a závody ve zbrojení mezi vzniklými aliancemi zvyšovaly napětí. Vše šlo k válce.

Průvrženci mírového hnutí neboli pacifisté (z francouzského slova „pax“ = mír) předpokládali, že v novém století bude řešení konfliktů válkami odmítnuto jako nelidské, zbytečné a nemoderní.

Jaký máte názor na myšlenky pacifistů?

Jaké jsou nejzávažnější rozpory v současném světě? Diskutujte o možnostech jiného než válečného řešení těchto rozporů.

Kruppovy továrny na výrobu oceli a zbraní v německém městě Essen

Karikatura zachycuje rozložení sil v Evropě před 1. světovou válkou

Rozdělení sil v předválečné Evropě roku 1914

Počátek 20. století se na jedné straně vyznačoval nebývalým technickým pokrokem, na druhé straně narůstajícími rozpory mezi nejsilnějšími evropskými státy. Velká Británie ztrácela své postavení nejsilnější světové velmoci. Byla předstihována USA a Německem. Všechny národy na Balkánském poloostrově se osvobodily z turecké nadvlády a vytvořily si vlastní státy. Spory o kolonie a nerovnoměrný hospodářský vývoj vyostřily rozpory mezi evropskými státy, které se rozdělily do dvou seskupení: Trojspolku a Trojdohody.

SARAJEVSKÝ ATENTÁT

Připomeňte si, které státy byly členy Trojspolku a které členy Trojdohody.

Záminkou k válce se stal atentát na rakousko-uherského následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este [deste] 28. června 1914 v Sarajevu, hlavním městě Bosny a Hercegoviny. V pozadí akce stála srbská tajná služba, protože Srbsko neschvalovalo připojení Bosny a Hercegoviny k Rakousko-Uhersku. Atentát provedli členové srbské nacionalistické organizace černá ruka. To zvýšilo napětí nejen mezi Rakousko-Uherskem a Srbskem, ale i Ruskem, které Srby podporovalo.

Najděte na mapě Evropy v zeměpisném atlasu město Sarajevo.

I přes varování odjel arcivévoda František Ferdinand se svou manželkou Žofií do Sarajeva na vojenské manévry rakouské armády. Těto příležitosti využili členové srbské nacionalistické organizace k atentátu na budoucího císaře. Sedmnáctiletý student ze Srbska Gavrilo Princip [prinčip] dvěma ranami z pistole zasáhl manželskou dvojici. Ani jeden z nich atentát nepřežil. Princip byl odsouzen na 20 let žaláře. V terezínském vězení zemřel na tuberkulózu.

Po kom a proč byla pevnost pojmenována Terezín?

Zopakujte si, jaké názory měli nacionalisté.

Připravte si na příští hodinu zajímavosti z rodinného života následníka trůnu.

ROZHOŘELA SE VÁLKA

Přesně za měsíc po atentátu, 28. července 1914, vyhlásilo Rakousko-Uhersko Srbsku válku. Krátce nato vyhlásilo Německo válku Francii a Rusku.

Na základě spojeneckých smluv se zapojovaly do bojů další státy. V roce 1917 vstoupily do války také USA.

Vysvětlete, proč Německo vyhlásilo válku právě Francii a Rusku, a ne například Rakousko-Uhersku.

USA vstoupily do války i proto, že německé ponorky potápěly americké obchodní lodě, které zásobovaly evropské spojence zbraněmi a válečným materiálem. Německá ponorka poslala ke dnu dokonce britský parník Lusitánii s cestujícími na palubě. Zahynulo 1512 lidí.

Války se nakonec zúčastnilo více než 30 států. Bojovalo se v Evropě, ale také na Blízkém a Dálném východě, v Africe i v Tichomoří. Proto jí říkáme světová válka.

Zpočátku všichni věřili, že válka nepotrvá dlouho. Německo o ní nejdřív mluvilo jako o „bleskové válce“. Brzy se ukázalo, že ani jedna strana není tak silná, aby rychle dosáhla rozhodného vítězství.

Z mapy na předchozí straně vyčtěte, které státy bojovaly na straně Trojspolku, které na straně Trojdohody a které byly neutrální.

František Ferdinand d'Este s rodinou

Zatýkáni atentánika Gavrila Principa

Němečtí vojáci odjíždějí do války. Nápis na vagonech hlásají, že posnidají v poražené Paříži – všichni věřili v rychlé vítězství.

Záběr z bojiště 1. světové války